

نشوز در مذاهب فقهی اسلامی

نویسنده:

محمد جلیلیان

www.ketab.ir



سرشناسه	: جلیلیان، محمد، ۱۳۷۰-
عنوان و نام پدیدآور	: نشوز در مذاهب فقهی اسلامی/نویسنده محمد جلیلیان.
مشخصات نشر	: تهران: کاوش هنر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۹۰ ص.
شابک	: ۳۵۰۰۰ ریال-1-733015-622-978:
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
موضوع	: نشوز
موضوع	: * (Wife's violation of martial duties (Islamic law
موضوع	: زناشویی (فقه)
موضوع	: (Marriage (Islamic law
موضوع	: زناشویی (فقه اهل سنت)
موضوع	: (Marriage (Islamic law, Sunnites
رده بندی کنگره	: BP۳/۱۸۹
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۶:
شماره کتابشناسی	: ۷۳۰۵۶۴۴

آدرس انتشارات: تهران - خ انقلاب - نقاط مرز دین - پلاک ۱۳۱۴ - طبقه سوم - واحد ۱۲ - نشر کاوش هنر

تلف: ۶۶۴۸۱۱۷۱

عنوان کتاب: نشوز در مذاهب فقهی اسلامی

مؤلف: محمد جلیلیان

ناشر: انتشارات کاوش هنر

طراح جلد: حامد کاوش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰ جلد

حروفچینی، صفحه آرایی، لیتوگرافی، چاپ، صحافی: موسسه دیجیتال کاوش

شابک: 978-622-7330-15-1

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

خانواده نهاد مقدس و مهم است و حفظ بنیان خانواده یکی از مباحث مهم به شمار می آید که در قرآن کریم به طور مستقیم، مورد دستور حکم خدا قرار گرفته است و آیاتی به این مهم اختصاص یافته است. مسأله نشوز، از جمله مهم ترین موضوعاتی است که لااقل در حقوق خانواده کشور ما عامل بحث ها و تحلیل های فراوان بوده است. این مقوله، البته صرفاً حقوقی نیست بلکه محل مباحثات و مجادلات فقهی بسیار نیز هست. نقطه مقابل تمکین، نشوز است؛ نشوز که مسئله ای دوطرفه است به این معنا است که هر یک از زن و شوهر به سبب کراهتی که نسبت به همسرش دارد با او معاشرت ناپسند داشته باشد. یک نکته مهم در مورد نشوز، آن است که در وهله اول، مفهوم و مصادیق آن نسبت به زوجه قابل تصور است اما با اندکی تأمل و تدقیق مشخص می گردد که این مفهوم می تواند نسبت به زوج نیز صدق عنوان داشته باشد به نحوی که می توان همان گونه که زوجه را به وصف ناشزه متصف کرد، زوج را نیز به سبب عدم ایفای تکالیف زنی از زوجیت در برابر همسرش، ناشز محسوب نمود. البته در اینجا اقوال فقهی یکسان نیست و برخی مذاهب فقهی اسلامی، اساساً فرض نشوز زوج را ممتنع و غیرممکن دانسته اند در عین حال بر اساس تحلیل درست و منطقی از بسیاری از آیات و روایات به نظر می رسد در اتصاف و وصف زوج به زوج، منعی وجود نداشته باشد. این مهم در پرتو دلایل مختلفی قابل اثبات است. نظیر همین اختلاف نظر در فقه مذاهب چهارگانه اهل سنت نیز مشهود است به نحوی که برخی فقهای اهل سنت، بدین منکر فرضی شده اند که زوج به سبب عدم امتثال به وظایف زوجیت، در برابر همسرش ناشز محسوب گردد اما در مقابل، برخی دیگر، این صورت را کاملاً ممکن دانسته و حتی آن را از ضروریات تدوین قوانین برای نظام خانواده معرفی کرده اند. بدین ترتیب، مسئله نشوز زوج را می توان از مسائل چالش برانگیز در مذاهب فقهی اسلامی و مذاهب چهارگانه اهل سنت دانست. به موازات اختلافی که در فقه اسلامی و میان مذاهب فقهی اسلامی و مذاهب چهارگانه اهل سنت نسبت به صدق یا عدم صدق عنوان نشوز نسبت به زوج قابل مشاهده است، در حقوق کشورهایی که متأثر و متأسی از مذاهب فقهی اسلامی و مذاهب چهارگانه اهل سنت هستند نیز بر سر اینکه آیا زوج هم می تواند مرتکب نشوز محسوب گردد یا نه، اختلاف شده است. در حقوق کشور ما به عنوان

نظام حقوقی که آشکارا بر اساس احکام مذاهب فقهی اسلامی نظم و نسق گرفته است، این بحث، کاملاً اختلافی است هرچند اکثر حقوقدانان، در امکان اتصاف زوج به وصف نشوز، تردید نکرده‌اند.

فصل اول مشتمل بر یک گفتار و سه بحث است که گفتار اول: تعاریف، بحث اول: معنی لغوی و تعاریف اصطلاحی نشوز؛ بحث دوم: تعریف نشوز در اصطلاح مذاهب فقهی اسلامی، بحث سوم: شرایط تحقق نشوز زوج است. فصل دوم در بیان اصول فقهی نشوز زوج و زوجه است که چهار گفتار دارد، گفتار اول: گستره و قلمرو نشوز زوج در مذاهب فقهی اسلامی، گفتار دوم: گستره و قلمرو نشوز زوجه نزد فقهای مذاهب چهارگانه اهل سنت، گفتار سوم: افتراق تعبیر از نشوز زوج و زوج در متون فقهی، گفتار چهارم: توجیه تفاوت عقوبت زوجه ناشزه با روح باسری. فصل سوم این کتاب را در شش گفتار مطرح کردیم، گفتار اول: نشوز از دیدگاه مذاهب فقهی اسلامی، گفتار دوم: عدم تمکین از دیدگاه مذاهب فقهی اسلامی، گفتار سوم: بررسی صحت و طلاق شرط عدم تمکین از مذاهب فقهی اسلامی، گفتار چهارم: مصداق نشوز زوج در مذاهب فقهی اسلامی، گفتار پنجم: مصداق نشوز زوج در مذاهب چهارگانه اهل سنت، گفتار ششم: ضمانت اجراهای نشوز زوج در مذاهب فقهی اسلامی، مورد بررسی قرار گرفته است. در خاتمه، مهم‌ترین نتایج تحقیق مورد بحث و بررسی قرار گرفته شده است.

مقدمه	۵
فصل ۱: کلیات	۱۱
گفتار اول: تعاریف	۱۲
بحث اول: معنی لغوی و تعاریف اصطلاحی نشوز	۱۲
بند اول: تعریف لغوی نشوز	۱۲
بند دوم: تعاریف اصطلاحی نشوز	۱۳
بحث دوم: تعریف نشوز در اصطلاح مذاهب فقهی اسلامی	۱۴
بند اول: تعریف نشوز در اصطلاح فقهای امامیه	۱۴
بند دوم: تعریف نشوز در اصطلاح مذاهب چهارگانه اهل سنت	۱۶
بحث سوم: شرایط تحقق نشوز زوج	۱۶
بند اول: اثبات تکلیف	۱۶
بند دوم: توانایی امتثال	۱۸
بند سوم: امتناع بلا وجه از ایفاء نذورات	۱۹
فصل ۲: اصول فقهی نشوز زوج و زوجه	۲۱
گفتار اول: گستره و قلمرو نشوز زوج در مذهب فقهی اسلامی	۲۲
بحث اول: گستره و قلمرو نشوز زوج در تفاسیر	۲۲
بحث دوم: گستره و قلمرو نشوز زوج در آراء فقها	۲۶
بحث سوم: گستره و قلمرو نشوز زوج نزد فقهای تشیع	۲۸
بند اول: دیدگاه اول - اطاعت از تمامی اوامر و نواهی شوهر	۲۸
بند دوم: دیدگاه دوم - اطاعت فقط در حقوق واجب	۲۹
بند سوم: دیدگاه سوم - فرمانبری از شوهر تنها در استمتاع جنسی	۳۲
بند چهارم: دیدگاه چهارم - نشوز زوجه به معنای «الرغبة المفترضة فی الجماع»	۳۳
گفتار دوم: گستره و قلمرو نشوز زوج نزد مذاهب چهارگانه اهل سنت	۳۴
بحث اول: گستره و قلمرو نشوز زوج نزد مذهب حنفی	۳۵
بحث دوم: گستره و قلمرو نشوز زوج نزد مذهب مالکی	۳۶
بحث سوم: گستره و قلمرو نشوز زوج نزد مذهب شافعی	۳۶

۳۷	بحث چهارم: گستره و قلمرو نشوز زوجه نزد مذهب حنبلی
۳۷	گفتار سوم: افتراق تعابیر در تبیین نشوز زوجه و زوج در متون فقهی
۳۸	گفتار چهارم: توجیه تفاوت عقوبت زوجه ناشزه با زوج ناشز
۴۱	فصل ۳: نشوز در مذاهب فقهی اسلامی
۴۲	گفتار اول: نشوز از دیدگاه مذاهب فقهی اسلامی
۴۲	بحث اول: نشوز از دیدگاه مذاهب فقهی اسلامی
۴۳	بحث دوم: نشوز از دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت
۴۳	بند اول: نشوز از دیدگاه مذهب حنفیه
۴۳	بند دوم: نشوز از دیدگاه مذهب مالکیه
۴۳	بند سوم: نشوز از دیدگاه مذهب شافعیه
۴۴	بند چهارم: نشوز از دیدگاه مذهب حنبلیه
۴۴	گفتار دوم: مقتضای اطلاق نشوز
۴۵	بحث اول: شرط به اعتبار شیوهی ارتباط به عقد
۴۵	بند اول: شرط و اقسام آن در ضمن عقد
۴۶	بند دوم: شرط ابتدایی
۴۶	بند سوم: شرط تبائی
۴۷	گفتار سوم: عدم تمکین از دیدگاه مذاهب فقهی اسلامی
۴۷	بحث اول: عدم تمکین از دیدگاه مذاهب فقهی اسلامی
۴۸	بحث دوم: عدم تمکین از دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت
۴۸	بند اول: عدم تمکین از دیدگاه مذهب حنفیه
۴۸	بند دوم: عدم تمکین از دیدگاه مذهب مالکیه
۴۸	بند سوم: عدم تمکین از دیدگاه مذهب شافعیه
۴۹	بند چهارم: عدم تمکین از دیدگاه مذهب حنبلیه
۵۰	گفتار چهارم: بررسی صحت و بطلان شرط عدم تمکین از مذاهب فقهی اسلامی
۵۰	بحث اول: بررسی صحت و بطلان شرط عدم تمکین از دیدگاه فقهای امامیه
۵۱	بحث دوم: بررسی صحت و بطلان شرط عدم تمکین از دیدگاه مذاهب چهارگانه اهل سنت
۵۱	بند اول: بررسی صحت و بطلان شرط عدم تمکین از دیدگاه مذهب حنفیه

۵۲	بند دوم: بررسی صحت و بطلان شرط عدم تمکین از دیدگاه مذهب مالکیه
۵۲	بند سوم: بررسی صحت و بطلان شرط عدم تمکین از دیدگاه مذهب شافعیه
۵۳	بند چهارم: بررسی صحت و بطلان شرط عدم تمکین از دیدگاه مذهب حنبلیه
۵۳	گفتار پنجم: مصداق نشوز زوج در مذاهب فقهی اسلامی
۵۵	بحث اول: مصداق عام نشوز زوج
۵۶	بحث دوم: مصداق خاص
۵۶	بند اول: کراهت زوج از زوجه
۵۸	بحث سوم: مصداق مالی
۵۸	بحث چهارم: مصداق غیر مالی
۶۲	بحث پنجم: وجه تشابه و تمایز نشوز زوج و نشوز زوجه در فقه
۶۳	گفتار ششم: مصداق نشوز زوج در مذاهب چهارگانه اهل سنت
۶۵	بحث اول: مصداق عام
۶۶	بند اول: حسن خلق
۶۷	بند دوم: اکرام و احترام به زن
۶۷	بند سوم: محبت و اظهار آن
۶۸	بند چهارم: پوشاندن عیوب همسر
۶۸	بند پنجم: عفو و گذشت
۶۹	بند ششم: مدارا کردن
۷۰	بحث دوم: مصداق خاص
	بحث سوم: وجوه تمایز نشوز زوج و نشوز زوجه در مذاهب فقهی اسلامی و مذاهب چهارگانه
۷۱	اهل سنت
۷۳	گفتار هفتم: ضمانت اجراهای نشوز زوج و زوجه در مذاهب فقهی اسلامی
۷۳	بحث اول: ضمانت اجراهای نشوز زوج و زوجه در مذاهب فقهی اسلامی
۷۳	بند اول: ضمانت اجرای مدنی
۷۴	بند دوم: ضمانت اجرای کیفری
۷۵	الف - استطاعت مالی مرد
۷۵	ب - تمکین زوجه
۷۶	بحث دوم: ضمانت اجراهای نشوز زوج و زوجه در مذاهب چهارگانه اهل سنت